

გარემოსდაცვითი ინფორმაციის გაზიარება და გავრცელება

ქვეყნის მზაობის ანგარიში: საქართველო
მოკლე შეჯამება

2020 წლის ივნისი
მომზადებულია ფრაისუოთერჰაუსკუპერსის მიერ, ევროპის გარემოს
დაცვის სააგენტოსთან ხელშეკრულების საფუძველზე

ერთიანი გარემოსდაცვითი საინფორმაციო სისტემის პრინციპების და პრაქტიკის განხორციელება აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნებში (ENI SEIS II East)

ოფიციალური შეტყობინება

წინამდებარე ანგარიშის შინაარსი მომზადებულია ფრაისუოთერჰაუსკუპერსის მიერ, ევროპის გარემოს დაცვის სააგენტოსთან მომსახურების ხელშეკრულების No. 3437/R0-ENIE/EEA.57335 საფუძველზე და აუცილებლად არ ასახავს ევროპის კომისიის ან ევროკავშირის სხვა ინსტიტუტების ოფიციალურ მოსაზრებებს. არც ევროპის გარემოს დაცვის სააგენტო და არც რომელიმე პირი ან კომპანია, რომელიც სააგენტოს სახელით მოქმედებს, არ არის პასუხისმგებელი ამ ანგარიშში მოცემული ინფორმაციის გამოყენებაზე.

წინამდებარე ანგარიში მომზადდა ფრაისუოთერჰაუსკუპერსის მიერ, გზამკვლევის შემუშავების და გარემოსდაცვითი ინფორმაციის ეროვნულ ელექტრონული მმართველობის/ღია მონაცემების პროცესებსა და პლატფორმებზე დანერგვის შესაძლებელი და პრაქტიკული საშუალებების გამოვლენის ფარგლებში. ეს ქმედება ხორციელდება ENI SEIS II East 2016-2020 პროექტის ფარგლებში. ანგარიში შეიქმნა 2018 წელს და განახლდა 2019 წლის განმავლობაში, რაც მოიცავს კიევში რეგიონალური შეხვედრის შემდეგ განხილვას 2019 წლის მარტში და აგრეთვე, 2019 წლის ნოემბერში ჩატარებული მრგვალი მაგიდის შემდგომ განხილვას. ანგარიში საქართველოს სამთავრობო უწყებების მიერ განხილულია 2019 წლის დეკემბერში.

წინამდებარე ანგარიში მოიცავს ინფორმაციას, რომელიც გამომდინარეობს ანგარიშში უფრო დეტალურად აღწერილი სხვადასხვა საჯაროდ ხელმისაწვდომი წყაროებიდან და არ ითვალისწინებს ქვეყანაში არსებული გარემოსდაცვითი ინფორმაციის, ღია მონაცემებისა და ელექტრონული მმართველობის სრულყოფილ ანალიზს, თუმცა წარმოადგენს იმ ძირითადი ელემენტების კრებულს, რომელიც ახორციელებს ეროვნული გარემოსდაცვითი ინფორმაციის ლანდშაფტის ფორმირებას.

ერთიანი გარემოსდაცვითი საინფორმაციო სისტემის პრინციპების და პრაქტიკის განხორციელება აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნებში (ENI SEIS II East)

მოკლე შეჯამება

ანგარიშის მოსამზადებლად გამოყენებული მეთოდოლოგია ეფუძნება ევროკავშირის 2018 და 2019 წლების ანგარიშებს ევროპაში ღია მონაცემების შეგროვებისა და გამოქვეყნების ვალდებულების შესახებ, თუმცა შეტანილ იქნა გარკვეული ცვლილებები აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნების სპეციფიკურ ვითარებაზე მოსარგებად, ასევე, ყურადღება გამახვილდა გარემოსდაცვით ინფორმაციაზე.

ანგარიში მომზადდა და განახლდა 2018-2020 წლებში, პროექტის ფარგლებში „ერთიანი გარემოსდაცვითი საინფორმაციო სისტემის პრინციპების და პრაქტიკის განხორციელება აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნებში“ (ENI SEIS II East). ანგარიშის მომზადება უზრუნველყოფილი იყო საქართველოს სხვადასხვა ინსტიტუტების, კერძოდ გარემოსდაცვითი და სტატისტიკის უწყებების ჩართულობით ფართო დიალოგებსა და კონსულტაციებში. გარდა ამისა, სხვადასხვა დარგის პოლიტიკის ექსპერტები, მათ შორის ინფორმაციული ტექნოლოგიების (IT) და ელექტრონული მმართველობის ექსპერტები, მონაწილეობდნენ ეროვნულ და რეგიონულ დონის დივანებში. განხორციელებულმა საქმიანობებმა შესაძლებელი გახადა, საქართველოში გამჭოლ დარგებში ელექტრონული მმართველობის და ღია მონაცემების მომავალ განვითარებასთან დაკავშირებით მოსაზრებების გაცვლა. დოკუმენტი მოიცავს ეროვნული ელექტრონული მმართველობის ჩარჩოს მიმოხილვას, ინფორმაციას საქართველოში ღია მონაცემების განვითარების დონის და გარემოსდაცვითი ინფორმაციის გავრცელების ხარისხის შესახებ. ანალიზი მოიცავს:

- პოლიტიკის ჩარჩოს მიმოხილვას, იმ მიზნით, რომ მოხდეს გარემოსდაცვითი ინფორმაციის გავრცელებისთვის დადგენილი მიმართულებების და პრაქტიკული ღონისძიებების შესწავლა, ღია მონაცემების და ელექტრონული მმართველობის გადაწყვეტილებების გამოყენებით;
- სამართლებრივი ჩარჩოს გადახედვა არსებული საკანონმდებლო მოთხოვნების დასადგენად, რომლებიც განსაზღვრავს ელექტრონული მმართველობის მოქმედების სფეროებს, ღია მონაცემების და გარემოსდაცვითი მონაცემების და ინფორმაციის გავრცელებას;
- ტექნოლოგიური გადაწყვეტილებების შეფასება, არსებული ტექნიკური შესაძლებლობებისა და საჭირო გაუმჯობესების დასადგენად, რომლებიც სამომავლოდ უნდა განხორციელდეს.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, დოკუმენტით შემოთავაზებული საგზაო რუკა თავის მხრივ მოიცავს ელექტრონული მმართველობის და ღია მონაცემთა ჩარჩოების შემუშავებაზე ორიენტირებულ ღონისძიებებს, რაც დიდად შეუწყობს ხელს გარემოს დაცვას. საგზაო რუკა შემუშავებულია იმგვარად, რომ წარმოადგენს ცოცხალ დოკუმენტს, საყრდენ ნიშნულს, მისი განხორციელების სხვადასხვა ეტაპზე პროგრესის შესაფასებლად.

ელექტრონული მმართველობა

საქართველომ მნიშვნელოვანი პროგრესი განიცადა ელექტრონული მმართველობის კუთხით. 2015 წელს ელექტრონული მმართველობის განვითარების პრაქტიკული გეგმა შემოღებულ იქნა

ერთიანი გარემოსდაცვითი საინფორმაციო სისტემის პრინციპების და პრაქტიკის განხორციელება აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნებში (ENI SEIS II East)

საჯარო ადმინისტრაციის რეფორმის საგზაო რუკა 2020-ის მიხედვით, რომელიც მოიცავს ყოვლისმომცველ კონცეპტუალურ ჩარჩოს ელექტრონული მმართველობის განვითარებისათვის. ვინაიდან სტრატეგიული მიზნები დაიგეგმა 2020 წლამდე, საჭიროა ელექტრონული მმართველობის სფეროში მიღწეული პროგრესის შეფასება და არსებული მიზნებიდან გამომდინარე, სამოქმედო გეგმის შემუშავება 2021-2025 წლების პერიოდისთვის.

საქართველომ შეიმუშავა ტექნოლოგიური გადაწყვეტილებები საჯარო უწყებებს შორის მონაცემთა გაცვლისა და სამთავრობო ინფორმაციული სისტემების ტექნიკური უსაფრთხოების პროცედურების შესახებ. ამასთან, ის არ მოიცავს ყველა აუცილებელი ურთიერთთანამშრომლობის სფეროს. ამრიგად, უნდა ჩამოყალიბდეს დამატებითი პროცედურები, რათა უზრუნველყოფილ იქნას ეფექტური ურთიერთქმედების ჩარჩო.

ელექტრონული მმართველობის სფეროში პასუხისმგებლობები გაბნეულია სხვადასხვა საჯარო უწყებებს შორის, ზოგჯერ კი ხდება მათი გადაფარვა. მონაცემთა გაცვლის და საჯარო სერვისების განვითარების სააგენტოები წარმოადგენენ მთავარ ინსტიტუციებს, რომლებიც ხელმძღვანელობენ ელექტრონულ მმართველობას, მათ შორის ელექტრონული სერვისების განხორციელებას, მონაცემთა გაცვლისა და აღწერის სტანდარტების მიღებას და ტექნოლოგიური გადაწყვეტილებების შემუშავებას. ხშირად, საქართველოში ელექტრონული მმართველობის ახალი პროექტები ინიცირებულია სხვადასხვა ინსტიტუციების პასუხისმგებლობით, სხვადასხვა სამთავრობო დარგების მიერ. ელექტრონული მმართველობის ინიციატივების განხორციელება შეიძლება დაჩქარდეს ცენტრალურ დონეზე უფრო მეტი კოორდინაციის შემთხვევაში.

ბოლო ათწლეულში მნიშვნელოვნად განვითარდა ელექტრონული მთავრობის ინფორმაციული ტექნოლოგიების (IT) ინფრასტრუქტურა. ამის ერთ-ერთი მაგალითია ელექტრონული სერვისის პორტალი (my.gov.ge), რომელიც ამჟამად უზრუნველყოფს მრავალ ელექტრონულ მომსახურებას და ჰყავს მომხმარებლების მზარდი რაოდენობა.

ღია მონაცემები

საქართველოში არსებული სამართლებრივი ჩარჩო განსაზღვრავს საჯარო ინფორმაციის და ღია მონაცემების ხელმისაწვდომობის მთავარ პრინციპებს. ამასთან, კანონმდებლობას აკლია სააღსრულებო მექანიზმები და, შესაბამისად, არც თუ ისე ბევრი საჯარო დაწესებულება ავრცელებს საჯარო ინფორმაციას ინტერნეტის საშუალებით. დამხმარე კანონმდებლობა ღია მონაცემთა მომზადების, განახლების, ხარისხის კონტროლისა და გავრცელების პროცედურების შესახებ ჯერ არ შემუშავებულა.

ღია მონაცემთა პორტალის შექმნამ ხელი შეუწყო ღია მონაცემთა ინიციატივას. ეს პორტალი საშუალებას აძლევს საზოგადოებას განახორციელოს წვდომა ღია მონაცემებზე და საშუალებას აძლევს ნებისმიერ დაინტერესებულ ფიზიკურ ან იურიდიულ პირს განახორციელოს მონაცემთა დამუშავება, გამოყენება და ხელახალი გამოყენება სხვადასხვა მიზნით. პორტალზე განთავსებულია მეტამონაცემები, რომელიც აღწერს ხელმისაწვდომ მონაცემთა კრებულებს, თუმცა იგი არ შეესაბამება საერთაშორისო მეტამონაცემთა სტანდარტებს.

უფრო მეტიც, ღია მონაცემთა ინიციატივებს მხარს უჭერენ არასამთავრობო ორგანიზაციები (NGOs). მაგალითად, საჯარო ინფორმაციის მონაცემთა ბაზა შეიქმნა არასამთავრობო ორგანიზაციების ინიციატივით, საჯარო დაწესებულებების მონაცემებისა და ინფორმაციის შეგროვების გზით.

გარემოსდაცვითი ინფორმაციის გაზიარება და გავრცელება

საქართველო ახლებს კანონმდებლობას გარემოსდაცვითი მონაცემებისა და ინფორმაციის გაზიარებისა და გავრცელების მიმართულებით, გარემოს დაცვის შესახებ კანონმდებლობაში დადგენილი ძირითადი პრინციპების გათვალისწინებით. მოქმედი კანონმდებლობა მოიცავს პასუხისმგებლობების გადანაწილების და ინსტიტუციონალური მოწყობის საკითხებს; თუმცა, არ გააჩნია პრაქტიკული მექანიზმები, მათ შორის ღია მონაცემებზე დაყრდნობით პროცედურების შემოღება, რაც წარმოადგენს გარემოსდაცვით სფეროში საჯარო ინფორმაციის გავრცელების ახალ გზას.

ბოლო წლების განმავლობაში (2018–2020), საქართველომ გააუმჯობესა ინფორმაციული ტექნოლოგიების (IT) ინფრასტრუქტურა გარემოსდაცვით სფეროში და ამჟამად უზრუნველყოფს გარემოსდაცვითი ინფორმაციის მრავალ მოწინავე პლატფორმას - მაგ. ჰაერისა და წყლის ინტერნეტ პორტალები. ეს პლატფორმები კარგად არის დამუშავებული და შესაძლებლობას იძლევა უახლოეს მომავალში მოხდეს გარემოსდაცვითი ინფორმაციის გაზიარების და გავრცელების შესაძლებლობების ზრდა. თუმცა, მეორე მხრივ, არ არსებობს ერთი ვებ-წყდომის წერტილი, რომელიც საშუალებას მისცემდა საზოგადოებას მარტივად მიეღო წვდომა გარემოსდაცვითი მიმართულების ყველა ვებ პლატფორმაზე.

შეთავაზებული რეკომენდაციები

არსებული ვითარების ანალიზის შემდეგ შემუშავდა საგზაო რუკა, რომელიც ასახავს ღია მონაცემების და გარემოსდაცვითი ინფორმაციის გავრცელების მიმართულებებით სამომავლო განვითარების მიმართულებებს, და მოიცავს გაუმჯობესებისკენ მიმართულ კონკრეტულ ზომებს. გარდა ამისა, საგზაო რუკის განხორციელების გასაადვილებლად, მოცემულია მრავალი მაგალითი და რეკომენდაცია ანგარიშში, სახელწოდებით "ღია მონაცემები და ელექტრონული მმართველობის საუკეთესო პრაქტიკა, გარემოსდაცვითი ინფორმაციის გაზიარებისა და გავრცელებისთვის".

ქვეყნის წარმატება და სწრაფი წინსვლა ამ გამოწვევების სფეროში ძლიერაა დამოკიდებული მკაფიოდ განსაზღვრულ პრიორიტეტებზე, მრავალდისციპლინარულ გუნდურ მუშაობაზე და შედეგების რეგულარულ მონიტორინგზე. გარდა ამისა, მას შემდეგ რაც, ეტაპობრივად მოხდება გარკვეული შედეგების მიღწევა ერთი ან რამდენიმე მიმართულებით, საჭირო იქნება საგზაო რუკის კორექტირება ან ცვლილებების შეტანა, რათა საგზაო რუკა ინარჩუნებდეს ქვეყნის მთავარ პრიორიტეტებთან შესაბამისობას.

საგზაო რუკის კონტექსტით, საქართველოსთვის რეკომენდებული ღონისძიებები დაჯგუფებულია შემდეგ კატეგორიებად: პოლიტიკასთან დაკავშირებული, სამართლებრივი და ტექნიკური ღონისძიებები. კერძოდ, ისინი მოიცავენ შემდეგ საკითხებს:

- პოლიტიკის ღონისძიებები: მოიცავს მათ შორის, ელექტრონული მმართველის სტრატეგიის მიღებას და ღია მონაცემთა პოლიტიკის შემუშავებას, ღია მონაცემთა შეგროვების, განახლების, ხარისხის კონტროლისა და გავრცელების პრაქტიკული ღონისძიებების ჩამოყალიბებას.
- სამართლებრივი ღონისძიებები: მოიცავს მათ შორის, გარემოსდაცვით სფეროში ორგანიზაციული სტრუქტურის გადახედვასა და ფუნქციონალური თავსებადობისა და მეტამონაცემების აღწერის საერთაშორისო სტანდარტების შერჩევას და მიღებას;

ერთიანი გარემოსდაცვითი საინფორმაციო სისტემის პრინციპების და პრაქტიკის განხორციელება აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნებში (ENI SEIS II East)

- ტექნიკური ღონისძიებები: მოიცავს მათ შორის, ინტეგრირებული საინფორმაციო სისტემის შემუშავებას და გარემოსდაცვითი ინფორმაციის ერთი ვებ-წყდომის წერტილის შექმნას, ლიცენზირების პირობების განახლებას, მონაცემების მეტამონაცემებით აღწერის მომზადებას და ვებ პორტალების და ვებ-გვერდების მრავალენოვანი ასპექტების გაძლიერებას გარემოსდაცვით სფეროში.

მაგალითად, მეტამონაცემების სტანდარტების პრაქტიკაში დანერგვისთვის, უნდა შეიქმნას მრავალდისციპლინური ჯგუფი, რომელიც მართავს და ზედამხედველობას გაუწევს ყველა ზემოაღნიშნული ღონისძიებების განხორციელებას. ეს ინიციატივა შეიძლება იმართებოდეს ტექნიკური ექსპერტების მიერ, რომლებსაც აქვთ მნიშვნელოვანი გამოცდილება მონაცემთა გაცვლისა და ფუნქციონალური თავსებადობის საკითხებში. თუმცა, აუცილებელია განხორციელების პროცესში იყოს ძლიერი პოლიტიკური მხარდაჭერა. განხორციელებისას, პრიორიტეტი შეიძლება მიენიჭოს შემდეგ ასპექტებს:

- პოლიტიკის ღონისძიებები, რომლებიც შეიძლება მოიცავდეს საერთაშორისო მეტამონაცემების სტანდარტის მიმართულების შერჩევას, რომლის საშუალებითაც მოხდება მონაცემისა და ინფორმაციის მკაცრი უნიფიცირებული სახით აღწერა, ასევე მეტამონაცემების ფუნქციონალური თავსებადობის უზრუნველყოფა;
- სამართლებრივი ღონისძიებები, რომლებიც შეიძლება მოიცავდეს საკანონმდებლო დოკუმენტების მომზადებას, რომლებიც განსაზღვრავს მეტამონაცემების აღწერის სტანდარტს და მეტამონაცემების მომზადების, განახლების და ხარისხის კონტროლის პროცედურებს;
- ტექნიკური ღონისძიებები, რომლებიც შეიძლება მოიცავდეს მეტამონაცემების სტანდარტის დანერგვას არსებულ ინფორმაციულ სისტემებში, აგრეთვე მეტამონაცემების გაცვლის მექანიზმების შემუშავებას.

ყველა მიღებული ღონისძიებები უნდა იყოს ერთმანეთთან მჭიდრო ურთიერთკავშირში და ურთიერთდამოკიდებულებაში და მათი ეტაპობრივი განხორციელების გავლენა უნდა იყოს მკაცრ მონიტორინგს დაქვემდებარებული, რადგან აღნიშნულმა შესაძლოა გამოიწვიოს სისტემური ცვლილებები მონაცემთა და ინფორმაციის ჯაჭვში.

